ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻԻ 522 Կ. ՊՈԼԻՍ, ՈՒՐԲԱ[ԹԱ] 1898 ՅՈՒԼԻՍ 10—22 4 ՐԷՊ'ԻԻԼԷՎՎԷԼ 1316 10 ԹԷՄՄՈՒԶ 1314 Բ. ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 522

20 ՓԱՐԱՁ

Բյուզանդիոն

ՁԱՓՈՓ ՕՁ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ ՓԷԶԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25.
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

"یوزانتیون"
ایشبو یومی وسیاسی غزته صاحبی وصدر مسئولی
یوزانت کچیان
مطبعه دارهده غازینی بابعالی جاده سنده ۲۳-۲۵ نمرولو
دائره سنده وصول اولنور

ԿԱՆԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ԿԻՆԵՐՈՒՆ ԾՈՓՈՒ ԲԱՂՆԻՔԸ

Կիներուն ամէնէն դուարթ ժամն առ հասարակ ամառուան ծովու լողանքին ժամն է. ծիծաղն ու իրինդն հեռուէն կ'լսես՝ որ ալիքներուն վրայ գլորելով հեռուն անեզրութեան մէջ կ'մարի, և վերջը ցամաքին վրայ քիչ բան կ'հասնի ականջիդ այդ զուարթ աղաղակներէն՝ որ ամէն տարիքի և ամէն ազգինն է հաւասարապէս։ Ծովու լոգանքը դերազանցապէս զուարթ կ'ընէ կիները. անոր ծովու սէրն ալ ծիծաղաղով կ'նկարուի չրթունքին վրայ, ու ծովէն վախնալու, պաղէն սոսկումի նշանն ալ ծիծաղ մ'է բարակ ճիչի մը միացած։

Ծովուն բաղնիքն, ալիքներուն վէտվէտումը, ջուրին փրփուրը, կապոյտի ցոլացումը, մատաղ կուրծքերու հեւքն ու եռանդն, և հրեչտակի չափ անմեղ աղաւնքերու անհամեմատ երջանկութիւնը, մոռցնել կուտան ծովմէ մնողը հնով չափահաս տարիքը. հոն ամէն մարդ գոհ է, մատաղ աղջիկն իր պզտիկ եղբօր չափ զուարթ է, և անոր մայրը չի յիշեր թէ հետը խաղացած աղջիկն իրն է. չէ թէ չուզեր, այլ չի կրնար յիշել թէ, քիչ մը վերջ, գառիվերին ծայրն իակ պիտի սկսի լրջութիւնն իրենց մէջ, պատկառանքն աղջկան ու գորովը մայրենի։ Ծովու բաղնիքը կիներու գեղեցկութեան կեդրոնն է. հոն մազին թելերը կը ծփծփան ջրերուն վրայ, և վարդի կարմրութիւնն այտերնին կ'թարմացնէ։ Ձիչերն ու իրար զարնուող ակռաներու անուշ ներդաշնակութիւնը թըռչունի դիւրաշարժութիւնը կուտան նոքահաս աղջկան։ Ծովուն մէջ ամէն կին դիւրաշարժ է. ջուրերն հանդարտ չեն թողուր զանի, ամէնէն դանդաղը վեր կ'ցատկէ ակամայ ջուրին հետ՝ որ անոր քթին կ'խնդայ։ Ծովուն մէջ ամէն կին գեղեցիկ է։ Խարտեաշն ու թխուին հետզհետէ կ'աղուորնան, աչքերն հետզհետէ կ'վառին, սև աղուոր աչքերը ցոլք կ'առնեն փոխ՝ կապոյտ ջուրէն և կենդանութիւն կուտան փոխ ջուրին. ու կապոյտ խոշոր աչքերէն լոյս կ'կաթկթի ջրին մէջ, որ կատակ կ'ընէ անոնց, իր արեւէն գողցած լոյսի կաթիլներով։ Ծովուն մէջ մանրիկ տղաքերու մեծ բաւարութիւնն ներէ վար կ'նետուին ծովուն յատակէն լողալով, խարտեաշ մանչուկ մը ամրողջ չրջանը կ'ընէ ծովու բաղնիքին, միշտ ջրին տակէն, միշտ աւազներուն քաշելով փորն, ու դէղին մազերը ջրերուն մէջ կ'տարտղնին աղուոր հրեշտակին՝ որ ձուկի պէս կ'լողայ. մայրն հպարտութենէն ջրին վրայ կայնելու փոխարէն կ'ընէ. մեծ ծովուն մէջ չի ոգնիր։

Ջանազան ազգերէ 10 տարեկանի մօտ երկսեռ տղաքներ կատակ կ'ընեն բաղնիքին մէջ, կապուած չուանէն կախ։ Սէնեքն ալ գաղղիերէն կ'խօսին. ահա՛ թռչուններու երամ մը որ կը թռչտի ու կ'հեւայ ջուրերուն մէջ։ Անոնցմէ քիւտանեայ չարաճճի տղեկ մը «փորձենք, կ'պռոայ, Քրիմսոի պէս ջրին վրայէն քալել»։ Նոյն խմբակէն երկու հրեայ քոյրեր աչքերու թարթափումով բան մը կ'հասկցնեն իրարու, և չէզոքացած են այս խաղին անմանակից։ Ծովուն մէջէն վերը կեցողներն ալ գեղեցիկ կ'երեւան, քղանցքները կ'իյնան ու գունաւոր չրջազգեստները կ'երեւան բանուած եզերքներով։ բարակ, մանրիկ ոտներ ձեւաւոր կօշիկներու մէջ. սեւ բանուած գուլպաներ, որք լարուած ըլլալու պաղափորը կուտան, այնքան վեր քաշուած են և այնքան լաւ վախած արուններ։

Բաղնիքին մէջ հանուելու տեղը կիներն ամէնէն աւելի հպարտ են իրենց ներքին հագուստներու մասին։ Կիներն իրենց օժտին է'ն նուրբ ասեղնագործութիւնն ունին կուրծքերնուն վրայ, մանաւանդ նոր հարսերն աւելի զարդարուն են ժանեակներու առատութեան մէջ. բայց աղջիկներու հրապոյրն անհուն է ու դողարիկ։ Ծովու բաղնիքին մէջ կիները պարիկներ են, անմեղ ու սուրբ մտածումով այդ ժամուն չկայ իրենց համար աշխարհն արտաքին. իրարմով կ'զբաղին, իրարու կ'ժպտին, կ'խօսին. ընկերութիւն մը ուր իգական սեռն անարգող չկայ։ Ծովու բաղնիքին մէջ համահաւասարութիւնը կ'տիրապետէ. ոչ միայն կ'ճառկին էջերն կաթն, այլեւ թարմ եղած միջոցին կ'ուտուն պտուղը։ Մնաց որ, հասունցած ժամանակ պտուղէն կ'մղեն ուրիշ իւղ մ'ալ, փաթթոցա անուշմը, որ մեծ չի դառնար, կ'հեռանայ միշտ, չտեսնուելու համար հիմա գլուխը ջուրին մէջ մտած։ Ծովու բաղնիքէն մեկնումը տխուր է կնոջ համար. գլուխն ականայ չատ անխնամ չտկուած է, ու ջուրերը մազին թելերէն կ'կաթկթին իրանազգեստին վրայ՝ որ ա'լ դեղնած է արեւէն ու աղի ջրէն։ Լողալէն յոգնած կինը կ'չափէ վարէն վեր աչքով այն զառիվերն ուրկէ պիտի եկնէ. ու անոր պզտիկ տղեկը դիւրաշարժ, զառիվերին ծայրն է արդէն ու մօրն օգնելու չարժուումներ կ'ընէ. և մայրը կը նայի անոր ու տարիներու ազդեցութիւնը կ'զգայ հիմա կազմուածքին վրայ։ Դանդաղ է, դժուարաշարժ, առջի զուարթութեան յայտորդող թափթիթն ամէնէն դառնագոյնն է տարիքն առած կնոջ, որ հիմա չնչասպառ զառիվերին ծայրն՝ իր անցած երիտասարդութեան վրայ կ'ողբայ։

Ս. ՉՈՒՐՈՒՔԻՒ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Բ.[*]

Բանի որ երկիր մոլորակին կեդրոնն եւ իր երկրաբանական չրջաններու կազմակերպութեան վրայ թեթեւ ակնարկ մը նետեցինք ի դէպ, չարժե՞ր որ չհետաքրքրուինք սա չահագրգիռ հարցով թէ, երկրիս ընդհանուր հարթաչափութիւնը [Նիվելօ] ե՞րբ տեղի պիտի ունենայ, կամ ուրիշ խօսքով երկրիս մակերեւոյթին խորտուբորութիւնները պիտի կրնա՞ն անհետանալ եւ ո՞րքան ժամանակէն։ Ապահով եմ որ ամենքնիդ ալ աչխարհագրութեան դասին մէջ հարիւրաւոր անգամներ յեղյեղած էք թէ երկիրը կ'նմանի գնտաձեւ նարինջի մը, որուն վրայ պտտիկ խորտուբորտներ կան։ Երկրիս ալ խորտուբորտներն են բարձրաբերձ լեռներն, ու անդնդային ձորերն և ջրվէժները. կիրճաուտ անապատներ եւ արգաւանդ հովիտները, որք իրենց բիւրաւոր այլազանութեամբ չա՛ վէհ, չատ բանաստեղծական երեւոյթ մը կ'ընծայեն մարդուն մտաց եւ երեւակայութեան։ Չ'պիտի գայ ժամանակ մը ուր, երկիրը՝ պահելով հանդերձ իր ձեւը հարթ կլոր մ'ըլլայ, այսինքն իր ցամաքը տափակ միօրինակ ըլլայ։ Որովհետեւ ջրերու մաշող, սպառող, կործանող, կրծող ոյժը, միացածՀՀաւերուն մեքենական գործողութեան և տարածականութեան ու կծկման զօրութեանց խաղերուն, կ'ձգտի յայտնապէս մեր մոլորակին մակերեւոյթը հարթաչափելու։ Սակայն, հաւանաբար ո՞րքան ժամանակամիջոցի մէջ այս հակայ, ահեղ գործը պիտի կատարուի։ Եթէ բնական զօրութիւնները չարունակին նեղդրծել միեւնոյն կերպով, կ'ըսէ նշանաւոր երկրաբան Մ. Լարարան, 45,000 դարէ յետոյ միայն հողին բոլոր անհաւասարութիւնները պիտի չնչուին։ Ու կ'աւելցնէ նաեւ այդ գիտունը։— Արտէնեան լեռները ժամանակաւ հոյակապ լեռնաշղթայ մ'էին, ներկայի մէջ բլուրներու չարք մը կ'կազմին. Ալպեանք այժմ լեռներու առոյգ, երիտասարդ հասակը կ'ներկայացնեն. Պիրենեանք՝ հասուն տարիքը. իսկ Բրոլանտի լեռներն իրենց ծերութիւնը, եւ վերջապէս Ֆրանսայի կեդրոնական սարահարթն՝ իր մահուան ժամերը կ'համբէ։ Ուրեմն ջրվէժները, գետերու և վտակներու անկումները [ընթ] գուցէ հանգամանքին չափ երկարատեւ կեանք չպիտի ունենան. այժմէն իակ պէտք է ջրոյ այն բնական ոյժերն օգտակարապէս գործածել, խնայելու համար հանգամանքն, եթէ կ'ուզենք մեր չա՛տ հեռու ապագայ սերունդները կեանքի լաւագոյն պայմաններով օժտել։ Միեւնոյն ժամանակ հանրղուելու է որ գիտութեան չնորհած պայմանաժամին, ի մասին երկրիս ընդհանուր հարթաչափութեան, չատ... ապահովիչ է մեր ներկայ [*] սերնդեան համար։ 45,000 դա՛ր, խոտելի քանակութիւն մը չէ։

*** Քիչ մ'ալ ճաղատներուն։ Նարգիլականին [ածխընէ] տարաչարհիկ ծառ մ'է որ կ'աճի տաք երկիրներու մէջ, մանաւանդ ի Հնդկաչին։ Իր նուէն, որ ճարտարարուեստի անունին տակ ածխթան կ'կոչուի, վաճառականութեան մէջ բաւական կարեւոր դեր մը կ'խաղայ. որովհետեւ իր մէջ ունի իւղ մը՝ գերազանցապէս օգտակար ամառաչինութեան մէջ։ Աննամչիք ոչ միայն կ'ճառկին ածխին կաթն, այլեւ թարմ եղած միջոցին կ'ուտուն պտուղը։ Մնաց որ, հասունցած ժամանակ պտուղէն կ'մղեն ուրիշ իւղ մ'ալ, փաթթոցա անուշմը, որ մեծ

[*] Շար. երեկի թիւէն եւ վերջ։

յարգ ունի մազերը խնամելու գործին մէջ։ Կիներն եւ արք միանգամայն անով իրենց մազերը կ'օծանեն, որովհետեւ անոնք մազային գեղձերը պատուականապէս կ'զօրացնեն։ Դիտուած է որ բոլոր Աննամցիներուն մազերը խիտ եւ երկայն կ'ըլլան առ նուազն մինչեւ իրենց սրունքները. գեղեցիկ սեռին նախանձ առթելու աստիճան առատ և ընտիր մազե՛ր։ Պիտի զարմանաք երբ լսեմ թէ ճաղատութիւնն և գոնոլութիւնն այդ երկրին մէջ անծանօթ են։ Ուրեմն ածուի իւղն իրական ազդեցութիւն մ'ունի իբր մազերու ծնիչ սկզբունք։ Մէկ յանգանք մ'ունի, անխորժ և սուր հոտ մը, որ պզտիկ թերութիւն մը չէ։ Այլ անչուչտ չատեր այդ անսանելի հոտը տանելի պիտի ընեն իսէր... իրենց մազերուն։ Պ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

ԿՐՔԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՆ Ի ՍԱՄՍՈՆ

ՍԱՄՍՈՆ, 7 Յլս. 98

Անցեալ կիրակի վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ վիճակագոյներու և վկայականի բաշխման հանդէսը, նախադահութեամբ վիճակիս առաջնորդական Տիղապահ Տ. Բարգէն Ծ. Վրդ.ի, և ի ներկայութեան Պատ. Ծողովոց, Տեսուչ Խորհրդոց, Հոգաբարձութեան անդամոց և երիսեռ ընտիր բազմութեան մը, որոցմով լեցուած էր սրահը։ Հանդէսն սկսաւ «Ո՛վ Հայր Աստուած» քաղցրանուագ աղօթքով։ Ցետոյ երգերու, ճառերու և տրամախօսութիւններու ընդմիջմամբ երիսեռ ուսանողութեան վիճակացոյցներու բաշխումը կատարուեցաւ։ Վարժարանին ուսուցիչներէն Նշան էֆ. Չատըճեան վարժարանին միամեայ չրջանին վրայ ամփոփ տեսութիւն մը ընելով՝ Ազգին նուիրեց երեք անդլանիկ չրջանաւարտներ, որոնք են.—

Գրիգոր Եղիսէեան Սամոնցի
Արտաչէս Զամչեան »
Առաքել Գաբատանեան Իւնեացի

Վերջինը կարդաց հայերէն հաճելիչի ճառը յուզուած չեչտերով։ Երկրորդը՝ Թրքերէն ճառով մը բացատրեց ուսման կարևորութիւնը։ Իսկ առաջինը փրանսերէն ճառով մը խօսեցաւ «յարատևութեան» օգտակարութեան վրայ։ Հաւսկ ուրեմն Տիղապահ Հայրն իր ձեռքով բաշխեց չրջանաւարտներու վկայականներն, և պերճախօս առնետարտութեամբ մը փակեց հանդէսը, քաջալերական յորդորներ տալով չրջանաւարտներուն, օրհնելով ամբողջ ուսանողութիւնն ու Հայ ժողովուրդը։

Կ. ՍԻՄԻԵՐԵԱՆ

ՄՕՐ ՄԸ ԿՈՐՈՒՍՏԸ

Կենաց մէջ բաղում յուզարկաւորութեան և թաղման տխուր հանդէսներու ներկայ գտնուած ենք. սահկան անցեալ օր հետեւեցանք դագաղի մը, որուն մէջ ննջող անչունչ դեւսատի կինն, հազիւ 30 տարեկան, չէր յուզեր, չէր լացներ յուղարկաւորներն ա՛նչափ, որչափ կ'յուզէին, կ'լացնէին ննջեցեալին երկու հոգեհատոր զաւակներուն [մէկը մանչ 12 և միսը 10 տարեկան աղջիկ մը] լա՛յն ու մանաւանդ սրտաճմլիկ խօսքերը։ Մեռնողը 10 տարիէ ի վեր իր ամուսինը կորանցուցած էր։ Իր ձեռքը խնդրողները եղան, սակայն նա մերժեց, և՝ սեւերու մէջ թաղուելով՝ իր սիրտ բոլորովին նուիրեց Յիսուսի... Տեղւոյս կանանց ազգ. լսարանի եռանդուն գործունեայ անդամուհիներէն մին եղաւ։ Մաքրուհի մ'էր նա, սրտով մաքուր, կեա՛նքով մաքուր... Անոր զաւակները կ'զգային թէ խի՛ստ մեծ կորուստ մ'ունեցած էին. աղիողորմ ձայներով կուլային, և կ'արտասանէին այնպիսի ողբալի խօսքեր, որք է'ն կարծրասիրտ մարդուն աչքերէն արցունքներ կ'իյնէին... «Ա՜խ, անուշի՛կ մայրիկ, անբա՛խտ ենք եղեր, 10 տարի առաջ մեր հայրը մեռաւ է, ան ատեն պզտիկ էինք, բան չէինք գիտեր, հիմա խելքերնիս կը հասնի, գիտե՛նք, բոլորովին ո՛րբ ենք հիմա... չէ՛, մայրիկ, չէ՛, որբ մնալ չենք ուզեր... հետդ դանք ու թաղուինք միասին...։ Ո՞րբ կ'երթաս, սիրելի՛ մայրիկ, մեզ չատ կ'սիրեիր։ ինչո՞ւ պատսխան չես տար, անո՞ւշ ձայնդ չես հաներ դարձեալ...։» Աղջիկը դժուարաւ կրցան դադրեցնել։ Որը ձեռքերն համբուրելով ողբագին կ'գոչէր. «Մէկ հատի՛կ մայրիկս, 10 տարի սեւեր հագար, հիմա կ'բաժնուիս մեզմէ, ահա այսօր սեւեր հագած եմ ես... Ա՜խ, աս սեւերուն վերջն ո՞րբ պիտի դայ...»։ Տղան մինչեւ գերեզման խեղդուկ ձայնով կ'գոչէր. «Ո՞րբ կ'տանին մայրիկս, ո՞ւր։» Այդ մայրասէր տղան մինչեւ իակ Ս. Եկեղեցւոյ մէջ չկրցաւ, կամաց ձայնով մը կ'ըսէր։ «Անուշի՛կ մայրիկս, վերջի՞ն անգամն է որ եկեղեցի կուգա»։ Սակայն տեսայ թէ երբ քահանան Ս. Աւետարան կ'կարդար, վշտահար տղան բոլորովին լուեց. եւ ես յանկարծական ուրախութիւն զգայի խորհելով թէ այդ Ս. Աւետարան կրնար սրբել այդպիսի վշտահարներուն աղի՛ արցունքները։ կրօնն, ահա՛ ապեղանին իրական կեանքի մէջ անբուժելի համարուած հոգեկան վէրքերուն։

Այս երկու որբեր անտէր ու անպաշտպան չեն, ունին մեծ հայր, մեծ մայր, նիւթական ամէն պիտոյքներ, գուրգուրանօք վերինք խնամողներն. ու այսքան լացին և լացուցի՛ն։ Իսկ ազգին որբերն ի՞նչ ըրին ու ի՞նչ կ'ընեն արդեօք։ Եւ երբ աչքիս առջեւ 101 որբեր [տեղւոյս Որբանոցը] կը տեսնեմ որ ամէն օր կ'ուտեն, կ'խմեն, կ'լացան, կ'ցաւակին, կ'երգեն, որպէս թէ իրենց ծնողաց բնակարաններն ըլլային, յայնժամ կ'գոչեմ. — «Ահա առոյիկեանները, կեանքի առեղծուածը լուծող 5—16 տարեկան փիլոսոփաներ, որք ներկայ վայրկեանը վայելելու կերազը գիտեն. օ՜հ, երանի՛ թէ ես ալ այդ մասին իրենց պէս ըլլայի»։

Պարթէզլի Ա.ԶԴԱԿ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐՆ ԱԴՐ. ՊՈԼՍՈՅ

Ա. ՊՈԼԻՍ, 6 Յլս. 98

Այն կասկած որ կ'արտայայտուէր Բիւզանդիոնի մէջ թէ ուսուչչաց արձակուրդի ամսականները պիտի վճարուի՞ն թէ ոչ, մասամբ ցրուեցաւ։ Վասն զի երէկ առաջմակայ Թաղ. Որհուրդն ուսուցիչներն իր ներկայութեան կանչեց և Բիւզանդիոնի նոյն թերթը անոնց յանձնելով, յանձնարարեց որ հերթապիր մը գրեն, որպէս զի իրենց ամսականները վճարուին։ Կ'հաւատամ թէ ա'լ ուսուցչաց մտահոգութիւնը փարատելու բաւական կ'համարուի խոստումն առաջմակայ Որհուրդին, թէև անոր անդամներէն ունենց կարծիքն է թէ Թաղ. Որհուրդ մը ազատ է իր կամ նախորդին խոստումը պահելուն ու չպահելուն մէջ։ Այս հերքմադիրն այսօր կամ վաղը կ'ստանաք։ Ցիմ կարծեր բնաւ թէ ճշմարիտ խօսք մը կրնայ ըսուիլ անով։ Բայց այս դէպք առիթ մը պիտի ըլլայ ուսուցչաց, որ քանի անգամ մը իրենց ծառայական հպատակութեան խնարհ ըղգացումներն արտայայտեն առ Թաղ. Ազաներն. առիթ մ'ալ Թաղ. Ազաներուն որ մէյ մ'ալ հրապարակաւ պիտի լսեն կարգ մը ուսուցիչներու կողմէ Թաղ. Որհուրդներու համար պատրաստուած ու սովորական հնչասնհչիւն [երգիծեցուցիչ՝ եթէ սիրա և հոգի կ'կրէք] խօսքերը։ «Թաղ. Որհուրդն ոգի ի բռին կ'աչխատի», «Թաղ. Որհուրդը վարժարանին բարոյական մակարդակը բարձրացուց կամ կ'բարձրացնէ»։ Մեր մէջ ամէն մարդ գիտէ այս սովորական բանաձեւերուն վրայ հառ մը երկուքը ալ աւերցնել։ Եւ այս խօսքերն երբ Թարգմանարար իրեն ներկայացուին, [ազգին Թաղ հերքմիածգերը պնդէ թէ Լաբէտրանէն լեզուէն կը հանկնայ], հաւած իւղի պէս պիտի կլէ Աւծամէայն, որ իր բովանդակ պաշտօնավարութեան չրջանին մէջ, տարեկան հարցաքննութիւններն ալ միասին առնելով, ոչ անգամէ աւելի վարժարանն այցելած չէ։ Ես չեմ հասկնար թէ Աւծամէայն ինչ տարբեր միջոց ձեռք պիտի առնէր, եթէ ոգի իրեն աշխատէր Հանթէլ վարժարանը։ Անոր աշխատութեանց մասին խօսելու համար պիտի սպասեմ սա հերքմիածգերին լոյս տեսնելուն։

* * *

ՀԵՐՔՄՆԱԳԻՐ

Պատ. Հայոց Թերթիդ 517 թիւին մէջ խորհրդէն նամակէ մը տեղեկանալով կ'գրեի՛ք թէ՝ «առժամեայ Թաղ. Որհուրդն իր միակ Հոգաբարձին հետ պատուհաս մը եղեր է ուսուցչաց, թէ անխղճմտօրէն արձակուրդի երկարելու և արձակուրդի ամսաթոշակները վերադարձնելու որոշումն ըրեր է» ևն։ Այդ նամակին մէջ Թաղ. Որհուրդոյ վերագրուածները ճշմարտութեան հակառակ ըլլալով, պարտք կ'համարինք ծանուցանել թէ առժամեայ Թաղ. Որհուրդը պաշտօնի գլուխ անցնելէ ի վեր կ'ջանայ բարձրացնել վարժարանի բարոյական և ուսումնական մակարդակն, և թէ քննութիւններու աւարտումէն անմիջապէս յետոյ պաշտօնակից մեզ ծանուցած է թէ մեր պաշտօնները վերահաստատած են, և արձակուրդի ամսականներն ամրողջովին պիտի վճարուին։

Աբգ. և Հռիփս. Վարժարանաց
Ուսուցչուհի՝ Գ. Մէյոյեան.
Ուսուցիչներ՝ Յ. Խէրոյեան, Մ. Յ. Նէկոլեան, Թ. Գ. Աղաեան, Գ. Յովհաննէսեան։

Ադր. Պոլիս, 6 Յլս. 98

ՄԱՆՕԹ.— Պաշտօնի վրայ դանուող մէկ ուսուցիչ և մէկ վարժուհի քաղաքէս բացակայ ըլլալնուն համար չկրցան առորագրել։ Յ. ԽԷՐՈՅԵԱՆ

ՄԱԶ ՔԻՒԲԷԻ ՕՂԼՈՒԻ

Առաքել Յոյն Բաբէբաբէն

Քաղաքիս է'ն մեծ մարդը, անզուգական բարեբարը, Քիւբէյի օղլուն, իր մահկանացուն կնքեց։ Մեր մէջ բարեչիւտակ Սանասարեան եւ Ցուննց մէջ ալ հանգուցեալ Քիւբէյիօղլու եղած են ճշմարիտ բուն բարեբարներ։ Քիւբէյիօղլու՝ որուն տարեկան եկամուտը 3000 ոսկի կ'հաչուուի, միայն 5—600 ոսկին իր տարեկան ապրուստի յատկացուցած էր եւ մնացեալն աղքատաց կ'բաժնէը 25 տարիէ ի վեր, առանց խարտիչին դնելու յոյնի, հայու, իսլամի, հրեայի, կ'բաւէր որ աղքատ մը ներկայանար իրեն։ Փառասիրութիւն չունէը բնաւ։ Այդ եւ պական բարեբարին ալ ձեռքին տուածը ճաիր չէը խնամար։ Ամէն բարիք կ'ընէը առանց ինքզինքը ճանչցնելու։ կ'պատմուի թէ՝ անգամ մը, հանդուցեալն իր կալուածներէն մէկուն վարձքը ստանալու համար վարձակալին կը դիմէ։ վարձակալն որ հարուստ մարդ մ'է կ'ուզէ քանի մը ոսկի զեղչեալ վճարել։ Աննման բարեբարը սա պէս կ'պատասխանէ. «Դուք գիտէք, կ'ուզէք պակս առէք, կ'ուզէք բոլորովին մի առ։ միայն գիտցէք որ այս դրամն աղքատաց բաժինն է, իմս չէ»։ Վարձակալն ամօթէն ամրողջապէս կը վճարէ։ կ'լսենք թէ բարեբարը կատարած է նաեւ 200 ոսկի իսլամ, 60 ոսկի հայ, և 20 ոսկի հրեայ հիւանդանոցրու։ Փա՛ռք եւ պատիւ Քիւբէյիօղլուի յիշատակին։

Թող օրինակ ըլլայ հանգուցեալը Գարակէօղեան ընտանեաց, որք անխրաւորէն չեն ուզեր յարգել այն օրինաւոր կամքը՝ զոր ըրած է լուսահոգի Տիգրան Գարակէօղեան։ Իրը ազգային, կարծենք իրաւունք ունինք մեր կարծիքն յայտնել՝ ըսելով թէ իրաւահաղհաթիւնը գործ չունի բնաւ այս տեսակ ոչ և օբինաւոր կտակի մը համար։ Ազգն իր սեփական այդ իրաւունքը չստանալով չի մնասուիր այնքան։ Սակայն բարեչիչատակ [*] Գարակէօղեանի կտակը գործադրել չուզողներն ազէի գիտեան թէ իրենց ալ չի մնար անհրաւութեամբ այդ իրացուցուած գումար։ Թող մեր Իշխիրի երեւելիներն ալ օրինակ առնելով ողբացեալ Քիւբէյի օղլուի մարդասիրութենէն, հետեւին անոր լուսաշող հետքերուն, բառնալու համար այն տխուր քօղն որուն տակ կ'հեծեն մեր բարեկամասէր հաստատութիւնները։

Խօսք չէ թէ Քիւբէյիօղլու չատ հարուստ էր եւ անոր համար բարիք կ'ընէր. ամէն մարդ, հարուստ թէ աղքատ, վաճառական թէ խանութպան, մէյ մէկ Քիւբէյիօղլու կրնայ ըլլալ, եթէ իր վաստակէն մաս մը բարեգործութեան յատկացնէ։ Ցաւալի կէտն հոս է որ մեր մէջ հարուստները [բացառութիւնն յարգելով] միեակ իրենց համար ծնած են. Որբանոցը նեղի մէջ է եղեր. ազգը պարտական է եղեր, որո՞ւն հոգը։

ՍՏԵՓԱՆ Կ. ԹՕՓՈՒԶԼԵԱՆ

Իզմիր, 3/15 յուլիս 98.

[*].— Այդ Բաբէչէչօպ բառն ալ չափազանցելու չէ։ Նախ Տիգրան Գարակէօղեանի կտակը վայելելու է Ազգն, յե՛տոյ Բաբէչէչօպ ըսելու է Տիգրան Գարակէօղեանի։ Վերե՛նէն, ապահիկ Բաբէչէչօպուհի՛ն չըլլար։ Ըլլայ նէ՝ ամէն ոք կրնայ ըլլալ։

[Ծ. ԽՄԲ.]

ԻԶՄԻՐԻ Ս. ՆԵՐՍԵՍԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԸ

Ցաւելով կ'լսենք թէ Իզմիրի պէս հարուստ քաղաքի մը երեւելիներն այսօր կ'զլանան Ներսեսեան Որբանոցին իրենց տարեկան բաժինը տալ։ Հաստատութիւն մը՝ որուն եկամուտը, մտահատարութիւնը մի միայն տեղւոյս բարեսէր ազգայնոց նիւթական քաղաքերութեան կ'կարօտի։ Իրաւ որ ամօթ մեզի։ Ընկերութեան Գործադիր ժողովն յուսահատած է, երբ կ'տեսնէ թէ մեր ջոջ ազգայինները տարեկան հանգանակութեան չեն մասնակցիր։ Ահա մօտեցաւ սեպտեմբերն. Որբանոցին տարեկան վարձքն, 50 օսմ. ոսկի, ո՞րկէ վճարուելու է, Աստուած իմ։ Մեր հարուստները թող չկարծեն թէ իրենց տալիք բաժինը Գարակէօղեաններու պարտքին կ'նմանի, զոր անխրատութեամբ մերժեին։ Շատ չեչէին բան է. ամէնէն մեծ բաժինն է տարեկան 3 օսմ. ոսկի, զոր միայն մէկ կամ երկու վաճառատուններ չնորհակալութեամբ վճարեցին։ Մեր Որբանոցն ամիսը 20 ոսկւոյ ծախք մ'ունի, որ Իզմիրցւոց համար մեծ բան չէ։ Դուք, ո՛վ հարուստներ, ձեր պարտքն է հոգալ և ուրախացնել այդ խեղճ մանուկներն որք այսօր ինքզինքնին կառավարելու տարիքին մէջ չեն։ Ձեր հարստութեան մէկ աննչան մասը մարդասիրական օբէնքով առնչ իրաւունքն է։ Իզմիրցւոց անունն առաջաձեան եւած և հրապարակաւ ալ խօսուած է. ինչո՞ւ համար չարաչար կ'գործէք։ Ուրեմն, մի՛ միտքէք ասկէ յետոյ՝ ձեզի եկած ընկալագրերը. մի՛ պլանաք դէմ նիւթական եւ բարոյական ա՛ջակցութեանն այն նուիրական հաստատութեան, որուն անմեղ պատասպարելուք ամէն օր ձեր օգնութեան կ'սպասեն [*]։

Իզմիր, 5/17 Յուլիս. ԱՐԲՈՒՒՆ

[*].—Մէկ չատ կ'զարմանանք այսպիսի հրաւէր մը հրատարակել պարտաւորելնուս համար։ Իզմիրի համար ի՞նչ կարեւորութիւն կրնայ ունենալ Ս. Ներսեսեան Որբանոցին նման փոքրիկ Հաստատութեան մը ծախքն, որ այսքան խօսել տան։ Արդեօք այն Հաստատութեան մտահատարութեան դէմ դժգոհութեան ցո՞յց մ'ընել կ'ուզուի։ Բայց եթէ այնպիսի բան մը կայ, միջոց խոսա գէշ ընտրուած պէտք է համարուի։ [Ծ. ԽՄԲ.]

ԳԱՐԱԿԷՕՂԵԱՆ ԿՏԱԿ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Գարակէօղեան կտակին չուրջն անցած դարձածն յայտնի է։ Անէնուն բերանն «ինչո՞ւ», «ի՞նչ ըսել է», «չըլլա՞ր», «անիրաւութիւն է», ևն. խօսքեր կան։ Մ'ղը որ Տիգրան Գարակէօղեան «ոչ ևս է». [քիչ մը Հայկէօնիկ ներելի է անչուչտ]։ Ա՛խ, եթէ կարելի ըլլար մէյ մը տեսնել գինը և հետը խօսի՛լ... ինչե՞ր, ինչե՞ր պիտի ըսէր։ կարելի՞ էր արդեօք տեսնել գինը, գոնե անգամ մը։ Չը՛մ.....։ Ցանկարծ միտքս բան մը ինկաւ։ կ'ըսեն թէ՝ եթէ քանի մը վրայ օրն ի բուն չաս մտածես, գիչերն անպատճառ երազդ կուգայ։ Փորձեմ ըսի, և երէկ մինչեւ իրիկուն Տիգրան Գարակէօղեանի վրայ մտածեցի. և աւելին ըսի. ինքներնիս մ'ընդհեցի սա տեսակ բառեր և խօսքեր։ «Տիգրան Գարակէօղեան, կտակ, հարստութենդդ մէկ երրորդը, կտակ մեծ և ազգանչելի. եղբայրդ փայտ չի տար կոր, սըւոր ճարը գուն գտնէիր, կտակ, կտ-կտ-կտակ.....»Եւ գիչերը Մորփէոսի բազկաց մէջ չուտցի. [մեզը որ հայրս գիջ բանաստեղծ չըլլա։] Առանց արդուզարդի Մորփէոսի հետ չատ ինչ-ինչ-ներ եմ։ Չերկարեմ. քունս տարաւ։ Ցանկարծ ինքզինքս սրահի մը մէջ գտայ, ուր ինձմէ զատ մարդ չկար։ Սրահն աքանչելի և ճոխ կերպով զարդարուած էր. կարծես արքայութիւնն էր։ Ինչ մը վերջն ապատաւոր մը եկաւ և թեւէս բռնելով [՞] տարաւ դիս ներքնատնակ մը։ Անկիւնը նստած էր Տիգրան Գարակէօղեան, որ ոտքի եկաւ և ձեռքն ինձ երկնցուց չնչելով «Ուրախ եմ որ եկաք, ես ալ ըէ՛ միտակ մնացեր էի»։ Նստեցանք և սպիսի խօսակցութիւն մ'սկսաւ.—

Տ. Գ.—Հը՛մ, ադ փարային համար եկաք հա՛. բայց ես չատոնց ասած եմ իմ փոխանորդներուս, ձեզ վճարուելու համար։

Ես.—Այո՛, բայց ձեր փոխանորդները կ'ըսեն կոր որ տուած փարաները մէկդի՛ չատ ա՛ելի՛ կայ, և կ'պնդեն որ «ա՛ելի՛ պիտի տանք»։ Գիտէք ա՛, էֆէնտիմ, չատ մեծ կ'բնեմ։

Տ. Գ. — Նէ՛ գիտեմ, էֆէնտիմ, չէ՛ մեծ, չէ՛ չէ՛ էին տուած փարանեցած լա՛ մեծ չի վերցներ, էշ-էշ-պրօբլեմ՛ն են եղեր։ Գիտէք որ ես այս փարան չատոնց ի վեր պատրաստ էի ձեզ, կ'ցաւիմ որ հիմակ ասանկ դժուարութեանց կ'հանդիպիք։

Ես.— Բայց, էֆէնտիմ, ատոր մէկ ճո՛րը. դուն տարբերութիւնը դուք տայիք...։

Տ. Գ.—Ես ի՞նչպէս տամ. ունեցածս չունեցածս պատուոյս խաթիրն համար պարտքերուս տուի, և փարա մը չմնաց քովս։

Ես.—Ուրե՞մն։

Տ. Գ.—Իրաւ որ չեմ դիտեր. հարկ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՏՐԱՏԻՈՏԱՅԻ ՀՐԱՄԱՆՈՎ

ԿՎԱՌԱՅԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՆՈՅԵՄԲ. Ի՞ՆՉ ԸՆԵՑԱՒ ՔԵԶԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Ս. Փ. —Իրեր ընդ հին, ամառ ուրախութիւնս ոչ հնար։

Ս. Փ. —Ինչո՞ւ։

Ես. — Ի տխուր։

Ս. Փ. —Վասն զի ես ալ ուրախ չեմ, ես ալ տխուր եմ։

Ես. — Ինչո՞ւ հարկ է որ ես ալ տխրիմ։

Ս. Փ. —Վասն զի ես քեզ կը սիրեմ։

Ես. — Ա՛հ, ես ալ քեզ կը սիրեմ։

Ս. Փ. —Ուրեմն ինչո՞ւ ես տխրի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈԳԵՎՈՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋՈՒՆ ՏԱՐՎԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Հրատարակչական Կոմիտէն կը հաղորդէ, որ ներկայ տարուայ Մայիս 1-ին Ս. Էջմիածնի մէջ տեղի պիտի ունենայ Հայկական Հոգեւոր Ընկերութեան Ընդհանուր Ժողովը, որուն պիտի մասնակցին Ընկերութեան բոլոր անդամները, ինչպէս նաեւ Հայաստանի եւ Արտասահմանի տարբեր գաւառներէն ներկայացուցիչներ։

Ընկերութեան Կանոնադրութեան 7-րդ յօդուածին համաձայն, Ընդհանուր Ժողովին պիտի քննուին հետեւեալ հարցերը.

1. Ընկերութեան Վարչութեան տարեկան տեղեկագրութիւնը։
2. Ընկերութեան Գանձապահի տարեկան հաշուետուութիւնը։
3. Ընկերութեան Վերստուգիչ Յանձնաժողովի տարեկան զեկուցումը։
4. Ընկերութեան Կանոնադրութեան փոփոխութիւնը։
5. Ընկերութեան Վարչութեան եւ Վերստուգիչ Յանձնաժողովի ընտրութիւնը։
6. Ընկերութեան Պատուոյ Անդամներու ընտրութիւնը։
7. Ընկերութեան Թղթակից Անդամներու ընտրութիւնը։
8. Ընկերութեան Ներկայացուցիչներու ընտրութիւնը։
9. Ընկերութեան Մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներու ընտրութիւնը։
10. Ընկերութեան Մասնաճիւղերու հաստատութիւնը։
11. Ընկերութեան Մասնաճիւղերու կանոնադրութեան հաստատութիւնը։
12. Ընկերութեան Մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներու ընտրութիւնը։
13. Ընկերութեան Մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներու ընտրութիւնը։
14. Ընկերութեան Մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներու ընտրութիւնը։
15. Ընկերութեան Մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներու ընտրութիւնը։

Ընդհանուր Ժողովին կը մասնակցին Ընկերութեան բոլոր անդամները, որոնք իրենց ներկայութեամբ պիտի հաստատեն Ընդհանուր Ժողովի որոշումները։

Ընդհանուր Ժողովի նիստերը պիտի տեւեն 3 օր։

Ընդհանուր Ժողովի նիստերուն ներկայ գտնուելու համար Ընկերութեան անդամները կրնան ճամբորդել զեղչով